

HOLLAND-AMERIKA LIJN PASSAGIERSLIJSTEN

Schatkist vol gegevens van emigranten

Vrijwilligers ontsluiten passagierslijsten van de Holland-Amerika Lijn. De miljoenen namen van landverhuizers zijn van grote waarde voor onderzoek naar familiegeschiedenissen.

Harriët Salm
REDACTIE BINNENLAND

Mensen die in archieven het lot van hun voorvaders hopen te achterhalen, lopen er vaak op vast: wie emigreerde, is voorgoed uit beeld. Nu gloort er hoop voor de nazaten van honderdduizenden mensen die vanaf 1873 met de Holland-Amerika Lijn (HAL) van Rotterdam naar Amerika trokken. De ellenlange passagierslijsten worden de komende jaren op internet gepubliceerd.

De lijsten met veelal nog handgeschreven namen zijn nu alleen in te zien in de leeszaal van het Stadsarchief Rotterdam. Daar liggen ze, vertelt directeur Jantje Steenhuis, sinds het bedrijf in 1978 geheel in Amerikaanse handen kwam. De passagierslijsten met zakenlui, toeristen en emigranten horen bij de meest geraadpleegde stukken van het archief. Steenhuis: "Lange lijsten met namen, bovenaan staat welk schip, wanneer dat vertrokken is en waarheen. Inmiddels zijn ze gescand, maar je kunt bijvoorbeeld nog niet op naam zoeken."

VeleHanden

Vrijwilligers helpen via website VeleHanden.nl sinds eind vorige maand mee het archief online te brengen, betaald door crowdsourcing. Zij krijgen thuis achter de computer een scan van een passagierslijst te zien en vullen vervolgens de gegevens in op een formulier. Naam, datum van vertrek, dat soort gegevens. Zo kan in de toekomst het in-

Passagiers aan boord van ss Volendam van de Holland-Amerika Lijn, circa 1925. FOTO FOTOGRAFIE STRAUSS

vullen van een naam genoeg zijn om te zien of iemand op een lijst stond.

Vera Weterings van CBG Centrum voor Familiegeschiedenis, dat het project leidt: "Voor mensen die stamboekonderzoek doen, is dit een hele mooie bron. Straks kan je

opzoeken of je familielid is vertrokken, en zo ja: waarnaartoe. Op de bestemming kan je verder zoeken."

De Holland-Amerika Lijn vervoerde alleen al tussen 1880 en 1920 naar schatting een miljoen Oost-Europeanen van Rotterdam naar

Amerika. De HAL had kantoren in Letland, Bulgarije en Rusland. Na de Tweede Wereldoorlog nam de concurrentie van de luchtvaart toe, stoomschepen raakten langzaam uit de gratie. In 1971 ging het laatste stoomschip naar New York. Tegen-

Straks kun je op een website opzoeken of een familielid is vertrokken, en zo ja: waarheen

woordig is HAL een Amerikaans cruisebedrijf.

Aangezien ongeveer drie miljoen mensen per stoomschip het continent verlieten, zal het vier jaar duren tot het project is afgerond, is de verwachting. Of straks alle gegevens voor iedereen vrij via internet in te zien zijn, is overigens ook nog onzeker. De privacywetgeving kan mogelijk een hindernis vormen.

Steenhuis: "Voor mensen die al zijn overleden, is er geen probleem. Het gaat ook niet over gevoelige onderwerpen als religie of seksuele geaardheid, maar over van a naar b reizen, daarvoor gelden geen beperkingen. Maar wat we straks op internet zetten over mensen die mogelijk nog in leven zijn, daar moeten we nog nader naar kijken."

Rotterdamse Lloyd

In het Rotterdamse Stadsarchief liggen ook passagierslijsten van de Rotterdamse Lloyd, die zich richtte op de vaart naar Nederlands-Indië. Ook daar is veel vraag naar. Ook die zou Steenhuis graag ontsluiten, zegt ze, maar de registratie verliep bij deze rederij veel minder helder dan bij de HAL, wat de klus lastiger maakt. "Daarom richten we ons nu eerst op de Holland-Amerika Lijn."

'Dit had mij veel werk kunnen besparen'

Maxine Roberta Hilbrandie-Meijer (72) uit het Groningse Noordlaren helpt om de ellenlange passagierslijsten van de Holland-Amerika Lijn toegankelijk te maken: "Ik ben kunsthistorica en ik help vanuit huis vaker met het ontsluiten van archieven, laatst nog brieven uit 1568 over de slag bij Heiligerlee. Toen ik las over de passagierslijsten van de HAL, wilde ik meteen meedoen. Ik ben daar namelijk zelf eerder al naar op zoek geweest in verband met een oudoom.

"Dit wist ik over hem: in het gezin van mijn opa waren vier kinderen, wezen, ze groeiden op in een weeshuis van de lutherse broederschap. Die oom was vermoedelijk geëmigreerd, maar waarheen? Hij was de grote onbekende in de familie. Wij dachten altijd: zal wel niet helemaal kosjer zijn geweest of zo, met die oom. In 2011 heb ik hem na lang speuren gevonden in het archief van Ellis Island in New York, op de passagierslijst uit 1910 van ss Rijn-dam van de Holland-Amerika Lijn.

"In het Groninger archief vond ik ook notulen van het weeshuis waarin ze het over hem hebben. Hij was

klerk geworden, maar het ging niet goed met hem. Hij gaf aldoor bloed op, tbc dus, de tering. Wat moeten we nou met Jan, vroegen ze zich af. Ze zochten een droog woestijnland voor hem, waar ook mensen van de lutherse broederschap zaten: Nieuw-Mexico. Hij ging er vanuit New York heen, 20 jaar oud. En daar is hij cowboy geworden. Er zijn zelfs foto's van.

"Zijn vriendin uit het weeshuis in Groningen is ook nog overgekomen naar de Verenigde Staten, ze trouwden en kregen één zoon. Deze zoon werd later helikopterpiloot in het Amerikaanse leger, is in Normandië geweest, Zuid-Korea, Vietnam. Deze militair, een neef van mijn moeder dus, heeft vier kinderen gekregen en daar heb ik nu weer contact mee. We schrijven elkaar kerstkaarten.

"Dit is allemaal begonnen dankzij die passagierslijst van het stoomschip. Als we straks al die lijsten met tienduizenden namen online hebben gezet, hoeft je alleen nog maar een naam in te tikken en dan krijg je veel informatie. Dat had mij dus veel werk bespaard."

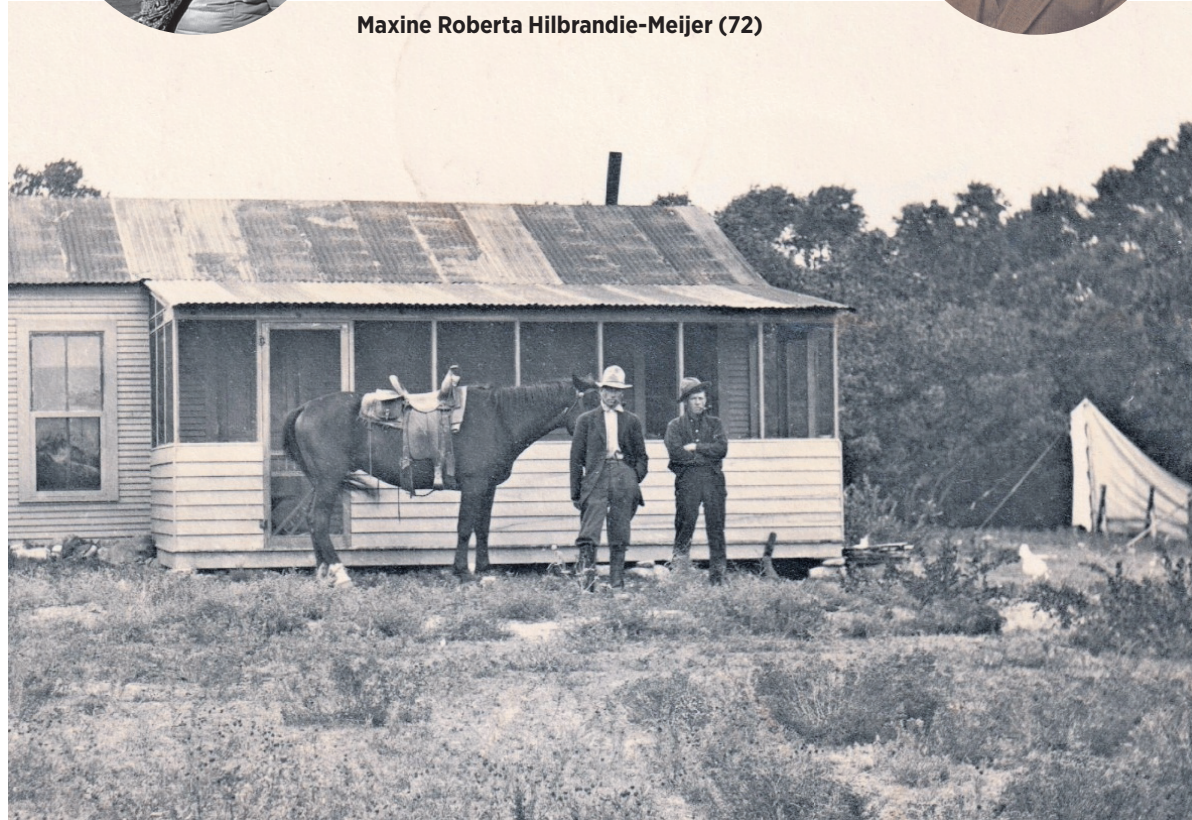
Harriët Salm

'Oudoom Jan had tbc en ging naar de woestijn van Nieuw-Mexico. Daar werd hij cowboy.'

Maxine Roberta Hilbrandie-Meijer (72)

Oudoom Jan (met lichtgekleurde hoed) in Nieuw-Mexico. Boven: portret van Jan, nog in Groningen.